

Analytisk psykologi i dag

Under overskriften: ”Analytisk psykologi i dag” på hjemmesiden C.G. Jung i Danmark kan du læse en serie artikler på dansk om den analytiske psykologis grundbegreber i en nutidig fortolkning. Denne toogtyvende artikel i serien er skrevet af den franske jungianske analytiker François Martin-Vallas og oversat til dansk af seniorkandidat ved C.G. Jung Institutet i København, cand.mag. og oversætter Margrethe Haraldsdatter.

Originalartiklerne ligger på IAAP’s hjemmeside <https://iaap.org/> og er oversat med forfatterens tilladelse.

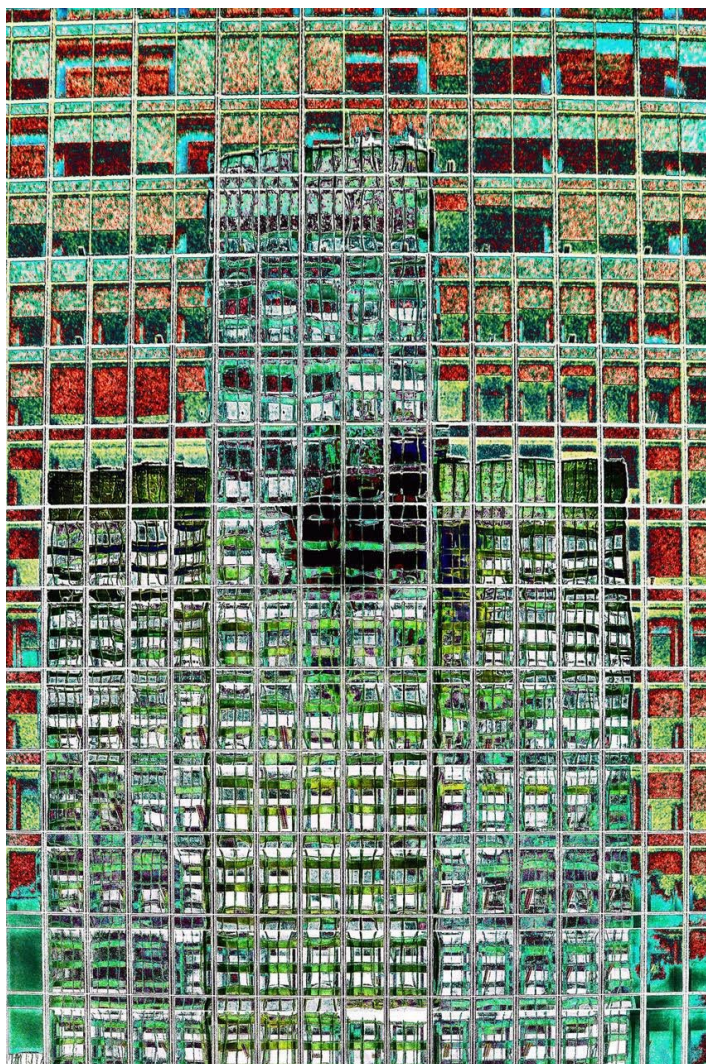

Foto af François Martin-Vallas

Overføring og modoverføring

François Martin-Vallas

Overføring og modoverføring

Begrebet overføring, som det bruges i psykoanalysen, dukkede første gang op i Freuds *Studies on Hysteria* (Studier i hysteri), udgivet i 1895. Det var efter den katartiske hypnotiske behandling af Anna O, som Freud behandlede med Breuer, var slået fejl, at han indså, at patienten faktisk havde flyttet en infantil relation, der allerede var etableret i hendes barndom, over på terapeuterne. Det var opdagelsen af dette fænomen, der ledte Freud til at afstå fra hypnose som middel til behandling af neuroser, en afståelse, der markerede hans adskillelse fra sin mester, Breuer.

Selvom han ikke udtrykkeligt kaldte det overføring, var det også under en hypnotisk behandling i 1905/1906, at Jung stødte på det samme fænomen. Han fortæller om det i *Memories, Dreams, Reflections* (1995, kap. IV) (da. *Erindringer, drømme, tanker*). Det handler om en kvinde, som han helbredte to gange ved hjælp af hypnose uden at kunne forstå kilden til disse helbredelser. De syntes magiske. Så spurgte han hende om hendes liv og forstod, at denne kvinde havde overført sit håb om en talentfuld søn til ham, et håb, der var blevet ødelagt, da hun år forinden havde født en handicappet søn. Efter at Jung havde forklaret hende dette, fik kvinden ikke tilbagefald igen.

Vi kan her se, at Freud og Jung helt fra begyndelsen af deres konfrontation med overføringsfænomenet havde meget forskellige holdninger. Freud gik straks i gang med at finde barndommens rødder, mens Jung, og hans patient med ham, var tilfreds med et uløst problem i voksenlivet.

Begrebet modoverføring dukkede op i Freuds korrespondance med Jung (brev af 7. juni 1909) i forbindelse med sidstnævntes kærlighedsforhold til Sabina Spielrein, som Jung netop havde åbnet op for ham om. Her kan man igen se en væsentlig forskel mellem de to mænd. Hvor Jung havde ladet sig rive med af den følelsesmæssige uro, der havde manifesteret sig i forholdet til hans patient, svarede Freud, at Jung med tiden ville blive i stand til at opbygge et skjold, der kunne beskytte ham selv mod sådanne pinsler. Det var ikke den vej, Jung fulgte.

Freud indså meget hurtigt, at ved at bringe patientens uløste barndomsproblemer tilbage til kernen i det analytiske forhold, kunne overføringen blive det vigtigste instrument til forståelse og den drivende kraft i baggrunden for den analytiske relation. På dette punkt var Jung fra begyndelsen helt enig med Freud, selv om overføringens infantile og seksuelle natur slet ikke forekom ham indlysende, eller i det mindste ikke kun sådan. Men deres uenighed, som de aldrig diskuterede eksplicit, handlede om modoverføringen. Som han påpegede i sit brev til Jung, var dette fænomen for Freud en hindring for behandlingen, som analytikeren måtte gardere sig mod. Jung gjorde det derimod til kernen i sin metode, ikke ved at lade sig rive med af det, som det var tilfældet med Sabina Spielrein, men ved at lade overføringen og modoverføringen udfolde sig i den analytiske relation med al den kraft, der ligger i de følelser, der på den måde (gen)aktiveres. Fra da af var overføring og modoverføring for Jung ikke længere to særskilte fænomener, hvoraf det ene vedrører patienten og det andet analytikeren, men én og samme relationelle dynamik med terapeutisk potentiale i kraft af sin grundlæggende symbolske natur.

Ud fra dette kan man udlede et meget forskelligt rum for fortolkning for Freud og for Jung. Freud, som havde udelukket modoverføringen fra den analytiske dynamik, om ikke for at beskytte sig mod den eller, i mangel af magt, for at fortolke den udelukkende i forhold til analytikerens problemer, så sig nødsaget til at fortolke overføringen i forhold til infantile konflikter med det formål at reducere den eller opløse den ved at bevidstgøre, hvad der var blevet fortrængt i patientens barndom. Jung derimod, som meget tidligt havde indset den symbolske dimension af overføringen som helhed og også dens potentielt terapeutiske karakter, kunne ikke længere håbe på dens opløsning. Tværtimod var det for ham hensigtsmæssigt at lade overføringen udfolde sig, så den kan finde sin egen løsning. Fortolkningen kunne derfor ikke sigte mod det samme mål, som den gjorde for Freud. I stedet for at søge at opløse overføringen var det kun nødvendigt at opløse modstanden mod overføringen hos patienten og analytikeren.

'At lade overføringen udfolde sig, så den kan finde sin egen løsning' giver kun mening, hvis den i bund og grund ses som en dynamisk symbolsk proces. Og det er ved at støtte sig til alkymisternes arbejde, at Jung var i stand til at repræsentere både dens symbolik og dens dynamik i sin bog *Psychology of Transference* (overføringens psykologi, o.a.), udgivet i 1946. Efterfølgende har mange jungianske forfattere foreslået andre fortolkninger af denne proces, baseret på andre kilder end alkymi.

Det var George Bright, der indledte denne dybtgående genlæsning og foreslog en tværgående læsning af overføringen, den analytiske indstilling og synkroniseringsprocesserne. Vi kan også inddrage George Hogensons, Joe Cambrays og François Martin-Vallas' arbejde, som relaterer analytiske processer til komplekse systemer med deres fælles kendetegn, nemlig oprindelsen til fænomenet, hvor nye former opstår ud fra gamle. For disse forfattere er det et spørgsmål om at bygge bro mellem den analytiske psykologi og de nye paradigmer i samtidsvidenskaben ved at følge den vej, som Jung indledte i sit samarbejde med fysikeren Wolfgang Pauli. I denne korte artikel er det ikke muligt at nævne de mange andre forfattere, som også ville have fortjent at komme med her.

Freudianerne har på deres side i betydelig grad udviklet begreberne overføring og modoverføring til det punkt, hvor nogle af dem har nået Jungs holdning til disse fænomeners uløselighed. Begrebet det ubevidstes kimære, som blev foreslået af Michel de M'Uzan, er nok det mest vellykkede eksempel på dette – resultatet af en lang proces med genudvikling af disse begreber inden for det freudianske samfund.

Referencer

- Bright, George (1997) 'Synchronicity as a basis of analytic attitude', i *Journal of Analytical Psychology*, 42(4), pp. 613-635
- Freud, Sigmund & Breuer, Josef (1895/2004) *Studies in Hysteria*, Blackwell's
- Jung, C.G. (1946/1985) "The Psychology of the Transference," i *CW*, Vol. 16, Routledge, §§ 353-539
- (1995) *Memories, Dreams, Reflections*, Fontana Press
- McGuire, William (ed.1974) *The Freud/Jung Letters*, Princeton University Press
- Martin-Vallas, F. (2006) "The transferential chimera: a clinical approach", i *Journal of Analytical Psychology*, vol 51(5), pp. 627-641
- Martin-Vallas, F. (2008) "The transferential chimera II: some theoretical considerations", i *Journal of Analytical Psychology*, vol 53(1) pp. 37-59
- Martin-Vallas, F. (2014) "The Transferential Chimera and Neuroscience", Kapitel 9 i Mark Winborn (ed.) *Shared Realities: Participation Mystique and Beyond*, Fisher King Press

François Martin-Vallas, MD, ph.d., er en fransk jungiansk psykiater og analytiker. Han har udgivet adskillige artikler i forskellige tidsskrifter, både franske og internationale, og er redaktør af *Revue de Psychologie Analytique*. Han er endvidere tilknyttet *Université Lumière Lyon 2*, er tilsynsførende medlem af *SFPA* og var tidligere direktør for *Institut C.G. Jung, Frankrig*.